Plan wynikowy do historii dla szkoły podstawowej „Wczoraj i dziś” kl. 5

Plan wynikowy uwzględnia zapisy podstawy programowej z 2017 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

* Gwiazdką oznaczono tematy dodatkowe (nieobowiązkowe)

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje					
1. Życie pierwszych ludzi	– pochodzenie człowieka – różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia – życie człowieka pierwotnego – epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza – początki rolnictwa i udomowienie zwierząt – dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza – terminy: *praludzie*, *rewolucja neolityczna*, *koczowniczy tryb życia*, *osiadły tryb życia*, *brąz*	I.1	– wyjaśnia, skąd wywodzą się praludzie – wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności krzesania ognia przez człowieka – charakteryzuje życie ludzi pierwotnych (ziemianki, zbieractwo, myślistwo) – porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym – wyjaśnia, jakie korzyści przyniosło ludziom udomowienie zwierząt – wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia – wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej – posługuje się terminami: *pięściak*, *hodowla*, *koczowniczy tryb życia*, *osiadły tryb życia*, *rewolucja neolityczna*, *epoka kamienia*, *epoka brązu*, *epoka żelaza*	– wyjaśnia termin: *ewolucja* – charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka – wskazuje szlaki, dzięki którym ludność zasiedliła różne kontynenty – wyjaśnia, jak ludzie nauczyli się wyrabiać narzędzia z żelaza i omawia znaczenie tej umiejętności	1
2. Miasta-państwa Mezopotamii	– Mezopotamia jako kolebka cywilizacji – znaczenie wielkich rzek dla rozwoju	I.2	– omawia rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji – wyjaśnia, jak doszło do powstania pierwszych państw – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji	– wymienia i wskazuje na mapie współczesne państwa leżące na Bliskim Wschodzie – charakteryzuje wygląd i rolę zikkuratów – wyjaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym	1

	najstarszych cywilizacji – osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców starożytnej Mezopotamii – Kodeks Hammurabiego – terminy*: Mezopotamia, cywilizacja, Bliski Wschód, kanały nawadniające, Sumerowie, pismo klinowe*		Mezopotamii – charakteryzuje Kodeks Hammurabiego (*oko za oko, ząb za ząb*) – wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon – zna terminy: *cywilizacja, Bliski Wschód, kanały nawadniające, Sumerowie, pismo klinowe*	– wskazuje rolę prawa w rozwoju cywilizacji – wymienia współczesne wynalazki, które powstały dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii	
3. W Egipcie faraonów	– Egipt jako przykład antycznej cywilizacji – znaczenie Nilu dla państwa egipskiego – osiągnięcia cywilizacji egipskiej – struktura społeczna w starożytnym Egipcie – wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej – terminy: *faraon, politeizm, mumifikacja, sarkofag, piramidy, hieroglify*	I.2 I.3 I.4 I.5	– charakteryzuje egipską piramidę społeczną – omawia zakres władzy faraona – podaje imiona bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan – omawia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne Egipcjan – wyjaśnia powiązania między wierzeniami a osiągnięciami Egipcjan w dziedzinie budownictwa i medycyny – wskazuje na mapie: Nil, państwo egipskie – opisuje etapy pochówku faraonów – posługuje się terminami: *faraon, politeizm, mumifikacja, sarkofag, piramidy, hieroglify*	– opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy – charakteryzuje najbardziej znane dzieła sztuki egipskiej i osiągnięcia egiptologii (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutenchamona, świątynia Abu Simbel, popiersie Nefertiti) – wskazuje na mapie: Gizę	1
4. W starożytnym Izraelu	– judaizm jako przykład religii monoteistycznej – dzieje Izraelitów – Dekalog	I.2 I.3 I.5	– charakteryzuje wierzenia starożytnych Izraelitów – wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem – opisuje główne etapy historii starożytnych Izraelitów (przybycie do Palestyny, ucieczka z Egiptu,	– charakteryzuje dokonania najważniejszych przywódców religijnych i politycznych Izraela (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon) – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem	1

	– Tora – postaci: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon – terminy: *judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz*		wybudowanie świątyni w Jerozolimie, niewola babilońska) – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę – posługuje się terminami: *judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz*		
5. Cywilizacja Indii i Chin	– osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców Dalekiego Wschodu – system kastowy – hinduizm religią Indii – terminy: *Daleki Wschód*, *Ariowie*, *kasta*, *hinduizm*, *Wielki Mur Chiński*	I.5	– przedstawia cywilizację doliny Indusu – opisuje system kastowy w Indiach – charakteryzuje wierzenia hinduistyczne – omawia osiągnięcia cywilizacyjne Chińczyków – wskazuje na mapie: Indie, Chiny, rzeki Indus, Huang He, Jangcy – posługuje się terminami: Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński	– charakteryzuje rolę Jedwabnego Szlaku w kontaktach między Wschodem a Zachodem – omawia starożytne zabytki chińskie, między innymi terakotową armię – charakteryzuje buddyzm	1
* 6. Od hieroglifów do alfabetu	– powstanie pisma i jego znaczenie dla rozwoju cywilizacji – ewolucja pisma i wynalezienie alfabetu – terminy: *papirus, pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne*, *alfabet łaciński*		– wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń – wyjaśnia przyczyny powstania pisma – omawia korzyści, jakie przyniosło ludziom wynalezienie pisma – przyporządkowuje różne rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły – porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne – wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisania wpłynęła na rozwój dalszych osiągnięć człowieka – zna terminy: *papirus, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński*	– wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe – wymienia litery charakterystyczne dla polskiego alfabetu – podaje przykłady narodów, które posługują się pismem sięgającym tradycją do pisma greckiego oraz do łaciny	1
* Tajemnice sprzed wieków – Jak odczytano pismo Egipcjan?	– naukowy aspekt wyprawy Napoleona do Egiptu – trudności związane z rozszyfrowaniem hieroglifów		–wyjaśnia, dzięki czemu udało się odczytać hieroglify – opisuje dokonania Jeana François Champolliona – wyjaśnia, jak Kamień z Rosetty umożliwił odczytanie hieroglifów – wyjaśnia, czym jest egiptologia	– omawia naukowy aspekt wyprawy Napoleona do Egiptu	

	– znaczenie Kamienia z Rosetty dla egiptologii – terminy: Kamień z Rosetty – postaci: Jean François Champollion				
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału I					**2**
Rozdział II. Starożytna Grecja					
1. Demokratyczne Ateny	– warunki geograficzne Grecji – życie w greckiej polis – cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej – Perykles – najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten – terminy: *Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora* – postaci historyczne: Perykles	I.2 I.3 I.4	– wyjaśnia wpływ warunków geograficznych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis) – opisuje wygląd greckiego miasta i życie w nim na przykładzie Aten – wyjaśnia znaczenie terminu *demokracja* i charakteryzuje demokrację ateńską – wyjaśnia, kto posiadał prawa polityczne w Atenach – wskazuje na mapie: Grecję, Ateny – posługuje się terminami: *Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora* – wyjaśnia, kim był Perykles	– wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną – wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie Morza Śródziemnego	1
2. Sparta i wojny z Persami	– powstanie i rozwój imperium perskiego – wojny grecko-perskie – terminy: *Persowie, danina, sojusz, hoplita, falanga* – wydarzenia: bitwa	I.2 I.3	– wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich – wskazuje na mapie: Spartę, Persję, Maraton, Termopile, Salaminę – umiejscawia na osi czasu daty: 490 rok p.n.e., 480 rok p.n.e – posługuje się terminami: *danina, sojusz, hoplita, falanga*	– opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy – wyjaśnia genezę biegów maratońskich	1

	pod Maratonem, bitwa pod Termopilami, bitwa pod Salaminą – postaci historyczne: Dariusz, Kserkses, Leonidas		– wyjaśnia, kim byli: Dariusz, Kserkses i Leonidas		
3. Bogowie i mity	– wierzenia starożytnych Greków – mity greckie – najważniejsi greccy bogowie: Zeus, Hera, Posejdon, Afrodyta, Atena, Hades, Hefajstos, Ares, Apollo, Hermes – Homer i jego dzieła – *Iliada* i *Odyseja* – terminy: *Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, wojna trojańska*, *koń trojański* – postać historyczna: Homer	I.3 I.5	– przedstawia wierzenia starożytnych Greków – charakteryzuje najważniejszych bogów, omawiając ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali – opisuje treść *Iliady* i *Odysei* – wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję – posługuje się terminami: *Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, koń trojański* – wyjaśnia, kim był Homer	– opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków – przedstawia różne mity greckie – omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków – przybliża archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi – wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): *objęcia Morfeusza*, *stajnia Augiasza*, *syzyfowa praca*, *męki Tantala*, *nić Ariadny*.	1
4. Kultura starożytnej Grecji	– wspólne elementy w kulturze greckich polis – najważniejsze dokonania sztuki greckiej – narodziny teatru greckiego – znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i jej najwybitniejsi przedstawiciele	I.5	– wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijające się w starożytnej Grecji – opisuje, jak narodził się grecki teatr i jakie było jego znaczenie dla Hellenów – przedstawia dokonania nauki greckiej – wyjaśnia, czym jest filozofia i przedstawia najwybitniejszych jej przedstawicieli – opisuje charakter antycznych igrzysk sportowych – posługuje się terminami: *Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski* – umiejscawia na osi czasu datę: 776 rok p.n.e.	– charakteryzuje rolę kultury w życiu społecznym – przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich – podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę – przybliża postać i dokonania Archimedesa	1

	– grecka matematyka i medycyna – rola sportu w życiu starożytnych Greków – terminy: *Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski* – postaci historyczne: Fidiasz, Myron, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Arystofanes, Sokrates, Platon, Arystoteles, Hipokrates, Pitagoras, Tales z Miletu		– wyjaśnia, kim byli: Myron, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Arystofanes, Sokrates, Platon, Arystoteles, Hipokrates, Pitagoras, Tales z Miletu		
5. Imperium Aleksandra Wielkiego	– podboje Aleksandra Wielkiego – wojna z Persją (bitwy nad rzeczką Granik, pod Isssos i pod Gaugamelą) – wyprawa Aleksandra do Indii – kulturowe skutki podbojów Aleksandra Wielkiego – terminy: *imperium*, *falanga macedońska*, *węzeł gordyjski*,	I.2 I.5	– wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie – opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej – przedstawia skutki podbojów Aleksandra – posługuje się terminami: *imperium*, *falanga macedońska*, *węzeł gordyjski*, *hellenizacja*, *kultura hellenistyczna* – umiejscawia na osi czasu daty: 333 rok p.n.e., 331 rok p.n.e. – opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego)	– wyjaśnia rolę Biblioteki Aleksandryjskiej – omawia sposób walki wojsk Aleksandra Macedońskiego – wymienia państwa, które leżą dziś na terenach podbitych przez Aleksandra Wielkiego	1

	hellenizacja, *kultura hellenistyczna* – postaci historyczne: Filip II, Aleksander Macedoński (Wielki)				
* Tajemnice sprzed wieków – Jak wyglądała latarnia morska na Faros?	– siedem cudów świata – konstrukcja latarni morskiej w Faros		– przedstawia, w jaki sposób działała latarnia – charakteryzuje siedem cudów świata – opisuje losy latarni na Faros	– wyjaśnia, dlaczego dawniej trudno było ludziom wznosić wysokie budowle – omawia inny wybrany obiekt z listy siedmiu cudów świata starożytnego	
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału II					**2**
Rozdział III. Starożytny Rzym					
1. Ustrój starożytnego Rzymu	– legendarne początki państwa rzymskiego – zasady ustrojowe republiki rzymskiej – społeczeństwo starożytnego Rzymu – dokonania Gajusza Juliusza Cezara – upadek republiki – powstanie cesarstwa rzymskiego – terminy: *Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz* – postaci legendarne i historyczne: Romulus i Remus	I.2 I.3 I.4	– przedstawia legendarne początki Rzymu – charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy – opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami – omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki – wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński i Rzym – posługuje się terminami: *Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz* – umiejscawia na osi czasu daty: 753 rok p.n.e., 44 rok p.n.e. – omawia dokonania: Gajusza Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta	– porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej – przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich – wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu *republika* przez Rzymian i współcześnie – przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski	1

	Gajusz Juliusz Cezar, Oktawian August				
2. Imperium Rzymskie	– podboje rzymskie – Imperium Rzymskie i jego prowincje – organizacja armii rzymskiej – podział cesarstwa – upadek cesarstwa zachodniorzymskiego – terminy: *Kartagina*, *prowincja, limes, legiony, legioniści, Imperium Rzymskie,* pax Romana*, romanizacja, barbarzyńcy, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów*	I.2 I.3 I.4	– omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego – przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty – wymienia główne prowincje Imperium Rzymskiego – opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie – opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego – wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium Rzymskiego w II wieku n.e., Konstantynopol – wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy – posługuje się terminami: *prowincja, legiony, romanizacja, plemiona barbarzyńskie, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów* – umiejscawia na osi czasu daty: 395 rok n.e., 476 rok n.e.	– wymienia korzyści oraz zagrożenia dla państwa o rozległym terytorium – przedstawia postać Hannibala i wojny punickie – pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie – przybliża postaci wodzów barbarzyńskich Atylli oraz Odoakera	1
3. Życie w Wiecznym Mieście	– Rzym jako stolica imperium i Wieczne Miasto – życie codzienne i rozrywki w Rzymie – podział społeczeństwa rzymskiego – wierzenia religijne Rzymian – terminy: *bazylika*, *Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy*, *patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki*	I.3 I.5	– wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem – przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu – opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum – charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego – omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków – wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się one opiekowały – zna terminy: *Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy*, *patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki*	– wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu: *chleba i igrzysk!* – wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw – przedstawia pozostałości Pompejów i Herkulanum jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności	1

4. Dokonania starożytnych Rzymian	– Rzymianie jako wielcy budowniczowie – kultura i sztuka starożytnego Rzymu jako kontynuacja dokonań antycznych Greków – prawo rzymskie i jego znaczenie dla funkcjonowania państwa – najważniejsze budowle w starożytnym Rzymie – terminy: *kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon*, *kodeks, Prawo XII Tablic, Kodeks Justyniana* – postaci historyczne: Wergiliusz, Horacy	I.5	– wyjaśnia zwrotu: *Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu* – uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów – omawia najwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej – wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu – posługuje się terminami: *kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon*, *kodeks, Prawo XII Tablic, Kodeks Justyniana* – omawia dokonania Wergiliusza i Horacego	– wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa – opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie – ocenia, które z dokonań Rzymian uważa za najwybitniejsze i uzasadnia swoją odpowiedź	1
5. Początki chrześcijaństwa	– Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej – przyczyny prześladowania chrześcijan w starożytnym Rzymie – rola świętych Pawła i Piotra w rozwoju chrześcijaństwa	I.3 I.6	– wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu – charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa – wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa – wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę i Mediolan – posługuje się terminami: *Mesjasz*, *chrześcijaństwo*, *apostołowie, biskupi, papież, Ewangelia, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański*	– opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie – wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem – przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona)	1

	– Edykt mediolański i zakończenie prześladowań – terminy: *Mesjasz*, *chrześcijaństwo*, *apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański* – postaci historyczne: Jezus z Nazaretu, święty Piotr, święty Paweł z Tarsu, Konstantyn Wielki		– umiejscawia na osi czasu daty: 33 rok n.e., 313 rok n.e. – omawia dokonania: Jezusa z Nazaretu, świętego Piotra, świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego		
* Tajemnice sprzed wieków – Bursztynowy szlak	– rola szlaków handlowych w starożytności – bursztyn i jego znaczenie dla starożytnych Rzymian – kontakty handlowe Rzymian z wybrzeżem Bałtyku		– wyjaśnia, dlaczego bursztyn był ceniony przez Rzymian – podaje argumenty za twierdzeniem i przeciw niemu, że miasto Kalisz istniało w starożytności – wskazuje na mapie: przebieg bursztynowego szlaku, Kalisz, Bramę Morawską	– opisuje, jakie ludy żyły na ziemiach polskich w okresie wykorzystywania bursztynowego szlaku	
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału III					2
Rozdział IV. Początki średniowiecza					
1. Bizancjum w czasach świetności	– cesarstwo bizantyjskie pod panowaniem Justyniana I Wielkiego – dokonania Justyniana Wielkiego – Konstantynopol jako Nowy Rzym – tradycja grecka w	II.2	– omawia zakres władzy cesarza w Bizancjum – wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola – wyjaśnia, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać jako Nowy Rzym – charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce – wyjaśnia znaczenie wyrażenia: *bizantyjski przepych* – uzasadnia twierdzenie, że w nauce Bizancjum połączyło tradycję zachodniorzymską i grecką – podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa	– wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział cesarstwa rzymskiego na część zachodnią i wschodnią – opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sophia zostały dokonane przez muzułmanów	1

	Bizancjum – osiągnięcia naukowe Bizantyjczyków – upadek Konstantynopola, jego przyczyny i skutki – terminy: *Bizancjum*, *Hagia Sophia*, *ikona*, *freski*, *mozaika* – postaci historyczne: Justynian I Wielki		bizantyjskiego – wskazuje na mapie: granice cesarstwa bizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego i Konstantynopol – posługuje się terminami: *Bizancjum*, *Hagia Sophia*, *ikona*, *freski*, *mozaika* – omawia dokonania Justyniana I Wielkiego – umiejscawia na osi czasu datę upadku Konstantynopola – 1453 rok		
2. Arabowie i początki islamu	– pochodzenie Arabów – działalność Mahometa i narodziny islamu – religia muzułmańska i jej zasady – dżihad i podboje Arabów – kultura i nauka arabska – terminy: *oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allach, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski*	II.1	– przedstawia postać i działalność Mahometa – omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów – charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu – przedstawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu – wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności – posługuje się terminami: *oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allach, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski* – umiejscawia na osi czasu rok 622	– wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem – wskazuje przykłady wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków – wyjaśnia, jak zmieniło się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w średniowieczu i współcześnie – wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dziejów i odmierzania czasu między chrześcijaństwem a islamem	1

	– postaci historyczne: Mahomet				
3. Nowe państwa w Europie	– powstanie państwa Franków – cesarstwo Karola Wielkiego – rozwój kultury i nauki w państwie Karola Wielkiego – traktat w Verdun i jego skutki – nowe państwa w Europie – Rzesza Niemiecka – terminy: *Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka* – postaci historyczne: Chlodwig, Karol Młot, Pepin Mały, Karol Wielki, Otton I	III.	– wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów – charakteryzuje rozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego – wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki” – przedstawia postanowienia traktatu w Verdun oraz jego skutki – wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej – posługuje się terminami: *Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka* – omawia dokonania: Chlodwiga, Karola Młota, Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I – umiejscawia na osi czasu daty: 800 rok, 843 rok i 962 rok	– wyjaśnia, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy – wyjaśnia, skąd pochodzi polskie słowo „król”	1
4. Konflikt papiestwa z cesarstwem	– wielka schizma wschodnia i jej skutki – przyczyny sporu między cesarzem a papieżem w XI wieku – spotkanie Grzegorza VII z Henrykiem IV w Canossie	III.	– wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę – przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI wieku – wyjaśnia konsekwencje ekskomuniki cesarza i opisuje ukorzenie się władcy w Canossie – przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji	– przedstawia okoliczności utworzenia państwa kościelnego – omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym	1

	– konkordat wormacki i jego postanowienia – terminy: *dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat* – postaci historyczne: papież Grzegorz VII, cesarz Henryk IV		– posługuje się terminami: *dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat* – przedstawia postaci: papieża Grzegorza VII i cesarza Henryka IV – umiejscawia na osi czasu daty: 1054 rok, 1077 rok i 1122 rok		
5. Wyprawy krzyżowe	– powstanie zakonu Krzyżaków		– przedstawia zakon Krzyżaków		1
* Tajemnice sprzed wieków – Skarb templariuszy	– zakon templariuszy i jego funkcje po zakończeniu krucjat – wzrost znaczenia i bogactwa templariuszy – przyczyny kasacji zakonu – polskie posiadłości templariuszy		– opisuje dzieje templariuszy po upadku Królestwa Jerozolimskiego – przedstawia genezę bogactwa templariuszy – opisuje losy ostatniego mistrza zakonu Jakuba de Molay – przedstawia mit skarbu templariuszy	– przedstawia legendę o świętym Graalu – wskazuje posiadłości zakonu na obszarze dzisiejszej Polski	
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału IV					2
Rozdział V. Społeczeństwo średniowiecza					
1. System feudalny	– podział społeczeństwa na seniorów i wasali – społeczna drabina feudalna – podział społeczeństwa średniowiecznego na stany terminy: *feudalizm, senior,*	IV.1	– opisuje zależność między seniorem a wasalem – omawia średniowieczną drabinę feudalną – przedstawia, jak wyglądał hołd lenny – wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym – posługuje się terminami: *feudalizm, senior, wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopi, szlachta, mieszczaństwo*	– wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane – omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym	1

	wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopi, szlachta, mieszczaństwo				
2. Epoka rycerzy	– ideał rycerza i jego obowiązki – od pazia do rycerza – życie codzienne rycerzy – elementy wyposażenia średniowiecznego rycerza – kultura rycerska – terminy: *rycerz, kodeks honorowy, paź, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi*	IV.3	– charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego – opisuje życie codzienne rycerstwa – wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem – przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego – opisuje ceremonię pasowania na rycerza – opisuje uzbrojenie rycerskie – posługuje się terminami: *rycerz, kodeks honorowy, paź, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi*	– przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okrągłego Stołu – przedstawia historię najsłynniejszego polskiego rycerza – Zawiszy Czarnego z Garbowa	1
* Tajemnice sprzed wieków – Dlaczego rycerze brali udział w turniejach?	* rola turniejów rycerskich * przebieg turniejów * konsekwencje zwycięstwa i porażki w turnieju * obyczajowość turniejowa		– wyjaśnia, z jakich powodów rycerze byli skłonni uczestniczyć w turniejach – przedstawia, w jaki sposób nagradzani byli zwycięzcy – omawia, z jakimi konsekwencjami wiązała się porażka w turnieju	– wyjaśnia, dlaczego współczesna młodzież organizuje się w bractwa rycerskie i kultywuje tradycję rycerską; podaje przykład takiego bractwa	
3. Średniowieczne miasto i wieś	– powstanie osad rzemieślniczych i kupieckich – lokacje miast i wsi – samorząd miejski i jego organy – społeczeństwo miejskie	IV.2 IV.3	– opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta – wyjaśnia, na czym polegały lokacje miast i wsi – charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast – przedstawia organy samorządu miejskiego – charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan – opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej – wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka – porównuje życie mieszkańców średniowiecznych	– przedstawia historie i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie – znajduje i przedstawia informacje o założeniu własnej miejscowości – opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczański w Polsce	1

	– organy samorządu wiejskiego – wygląd średniowiecznego miasta – zajęcia ludności wiejskiej – terminy: *gród, osada targowa, lokacja, zasadźca, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpolówka, pług, radło, brona*		miast i wsi – posługuje się terminami: *gród, osada targowa, lokacja, zasadźca, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpolówka, pług, radło, brona*		
4. Kościół w średniowieczu	– duchowni w średniowieczu, ich przywileje i obowiązki – religijność doby średniowiecza – średniowieczne zakony: benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie – życie w średniowiecznym klasztorze – średniowieczne szkolnictwo – terminy: *zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi,*	IV.4	– charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu – opisuje różne role, jakie duchowni pełnili w społeczeństwie średniowiecznym – omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację – przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne – wyjaśnia wyrażenie: *benedyktyńska praca* – omawia, czym zajmowali się kopiści – charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo – porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne – posługuje się terminami: *zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie, skryptoria, kopiści, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet* – przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu	– znajduje i przedstawia informacje o najstarszych polskich kronikarzach – Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku – opisuje jeden z działających w Polsce klasztorów, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą i przedstawia w skrócie jego dzieje – wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, wirydarz, dormitorium i kapitularz	1

	franciszkanie, dominikanie, skryptoria, kopiści, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet – postać historyczna: święty Franciszek z Asyżu				
5. Sztuka średniowiecza	– rola sztuki w średniowieczu – znaczenie *Biblii pauperum* – styl romański i jego cechy – styl gotycki i jego charakterystyczne elementy – rzeźba i malarstwo średniowieczne – pismo i miniatury w rękopisach – zabytki średniowieczne w Polsce – terminy: *Biblia pauperum, styl romański*, *styl gotycki*, *portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory*, *miniatura, inicjał*	IV.3	– wyjaśnia, czym była i jakie zadania spełniała *Biblia pauperum* – charakteryzuje styl romański – omawia cechy stylu gotyckiego – porównuje styl gotycki i romański – przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego – omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce – posługuje się terminami: *Biblia pauperum, styl romański*, *styl gotycki*, *portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory*, *miniatura, inicjał*	– znajduje i przedstawia informacje o średniowiecznych świątyniach w regionie oraz elementach ich wystroju	1
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału V					2
Rozdział VI. Polska pierwszych Piastów					

1. Zanim powstała Polska	– najstarsze osadnictwo na ziemiach polskich w świetle wykopalisk archeologicznych – osada w Biskupinie – Słowianie w Europie i ich kultura – wierzenia dawnych Słowian – pierwsze państwa słowiańskie – plemiona słowiańskie na ziemiach polskich – terminy: *kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swarog, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie* – postaci historyczne: święty Cyryl i święty Metody	V.1	– wymienia relikty ludów przedsłowiańskich na ziemiach polskich – opisuje wygląd osady w Biskupinie – przedstawia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich – charakteryzuje wierzenia Słowian – przedstawia najstarsze państwa słowiańskie – wymienia państwa słowiańskie, które przyjęły chrześcijaństwo w obrządku łacińskim, oraz te, które przyjęły je w greckim – przedstawia plemiona słowiańskie na ziemiach polskich – wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich – posługuje się terminami: *kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swarog, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie* – wyjaśnia rolę, jaką odegrali w rozwoju państw słowiańskich święci Cyryl i Metody	– wymienia przykłady zachowanych do czasów współczesnych tradycji pogańskich – przedstawia legendy związane z początkami państwa polskiego – wyjaśnia, w jaki sposób powstał alfabet słowiański – przedstawia współczesne konsekwencje wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w greckim lub łacińskim obrządku	1
2. Mieszko I i początki Polski	– rozwój państwa Polan – dynastia Piastów – panowanie Mieszka I – małżeństwo Mieszka z Dobrawą – chrzest Polski i jego skutki – konflikt z	V.2	– wyjaśnia, dlaczego w przeciwieństwie do legendarnych przodków Mieszko jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski – wyjaśnia, skąd wzięła się nazwa państwa polskiego – przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I – wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I – uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski	– omawia dokument *Dagome iudex* i jego wielką wartość jako źródła historycznego – przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszkowi I przyjęcie chrztu i pozostanie przy wierzeniach pogańskich	1

	margrabią Hodonem i bitwa pod Cedynią – terminy: *książę, dynastia*, *Piastowie*, *biskupstwo, dyplomacja, poganin,* Dagome iudex – postaci historyczne: Mieszko I, Dobrawa		– wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka – opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami – posługuje się terminami: *książę, dynastia*, *Piastowie*, *biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex* – opisuje zasługi Mieszka I i Dobrawy – umiejscawia na osi czasu daty: 966 rok i 972 rok		
3. Polska Bolesława Chrobrego	– misja biskupa Wojciecha i jej skutki – zjazd gnieźnieński i jego konsekwencje – stosunki Bolesława Chrobrego z sąsiadami – koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski i jej znaczenie – terminy: *relikwie, zjazd gnieźnieński*, *arcybiskupstwo, Milsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie*, *koronacja* – postaci historyczne: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III	V.2 V.3	– opisuje misję biskupa Wojciecha do pogańskich Prusów – przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie – wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim – opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami – wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego – wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite – posługuje się terminami: *relikwie, zjazd* gnieźnieński, *arcybiskupstwo, Milsko, Łużyce, Grody* Czerwieńskie, *koronacja* – omawia role, jakie w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III – umiejscawia na osi czasu daty: 1000 rok, 1025 rok	– opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jako przykład źródła ikonograficznego do najstarszych dziejów Polski – wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego	1
4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego	– kryzys państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego – panowanie	V.3 V.4	– opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego – ocenia postawę Bezpryma – przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego	– wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego – opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego	1

	Mieszka II – reformy Kazimierza Odnowiciela – polityka zagraniczna Bolesława Śmiałego – koronacja Bolesława Śmiałego – konflikt króla z biskupem Stanisławem i jego skutki – termin: *insygnia królewskie* – postaci historyczne: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały, biskup Stanisław		– wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem” – charakteryzuje rządy Bolesława Śmiałego – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem – wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela – posługuje się terminem: insygnia królewskie – omawia działalność: Mieszka II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława – umiejscawia na osi czasu datę: 1076 rok	– ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego	
5. Rządy Bolesława Krzywoustego	– statut Krzywoustego i jego założenia – terminy: *statut, zasada senioratu, senior i juniorzy* – postać historyczna: Bolesław Krzywousty	V.5	– omawia przyczyny ogłoszenia statutu Krzywoustego – wyjaśnia zasadę senioratu – wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego – posługuje się terminami: *statut, zasada senioratu, senior i juniorzy* – opisuje postać Bolesława Krzywoustego – umiejscawia na osi daty: 1138 rok	– ocenia szanse i zagrożenia wynikające z wprowadzenia zasady senioratu	1
6. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	– grody i ich funkcje – życie w grodzie i na podgrodziu – sposoby uprawy roli na ziemiach polskich – podział społeczeństwa w państwie pierwszych	V.6	– przedstawia wygląd średniowiecznego grodu – opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i uprawiania jej – charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim i ich zajęcia – wyjaśnia powinności ludności względem władcy – omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów – posługuje się terminami: *gród, podgrodzie, prawo*	– wyjaśnia, czym różnił się wojownik drużyny od rycerza	1

	Piastów – zakres władzy panującego – powinności poddanych wobec władcy – powstanie rycerstwa w Polsce – terminy: *metoda żarowa*, *gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna, wojowie, drużyna książęca*		*książęce, danina, posługi, osada służebna*		
* Tajemnice sprzed wieków – Kto spisywał dzieje Polski?	* źródła historyczne dotyczące początków państwa polskiego * obiektywizm i prawda historyczna		– przedstawia dokonania postaci: Galla Anonima i Wincentego Kadłubka – omawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima – wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów – tłumaczy konieczność weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych	– określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka – wymienia przyczyny powstania dzieł kronikarzy – przedstawia przykład innej średniowiecznej kroniki polskiej	
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału VI					2
Rozdział VII. Polska w XIII–XV wieku					
1. Rozbicie dzielnicowe	– walki wewnętrzne między książętami piastowskimi – utrwalenie rozbicia dzielnicowego – osłabienie Polski na arenie międzynarodowej – sprowadzenie Krzyżaków do Polski – najazdy Mongołów i bitwa pod Legnicą	VI.1 VI.2 VI.3	– wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi – charakteryzuje państwo polskie podczas rozbicia dzielnicowego – opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz skutki tego wydarzenia – omawia skutki rozbicia dzielnicowego – opisuje kolonizację na ziemiach polskich – wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbicia dzielnicowego – posługuje się terminami: *rozbicie dzielnicowe*,	– przedstawia historię zakonu krzyżackiego – charakteryzuje sposób walki Mongołów – wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię – przedstawia dynastię panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbicia dzielnicowego	1

	– przemiany społeczne i gospodarcze w okresie rozbicia dzielnicowego – terminy: *rozbicie dzielnicowe*, *dzielnica senioralna*, *Tatarzy*, *osadnictwo*, *kolonizacja*, *trójpolówka*		*dzielnica senioralna*, *Tatarzy*, *osadnictwo*, *kolonizacja*, *trójpolówka* – omawia postaci: Władysława Wygnańca, Leszka Białego, Konrada Mazowieckiego i Henryka Pobożnego – umiejscawia na osi czasu daty: 1226 rok, 1227 rok i 1241 rok		
2. Zjednoczenie Polski	– koronacja i śmierć Przemysła II – panowanie Wacława II – rola arcybiskupów gnieźnieńskich i wspólnej diecezji w zjednoczeniu dzielnic polskich – przejęcia władzy przez Władysława Łokietka i jego koronacja – polityka Władysława Łokietka – konflikt Łokietka z Krzyżakami i bitwa pod Płowcami – terminy: *starosta, Szczerbiec* – postaci historyczne: Przemysł II, arcybiskup Jakub Świnka, Wacław II, Władysław Łokietek	VI.4 VII.5	– przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II – wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół – przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju – opisuje etapy konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami – wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków – posługuje się terminami: *starosta, Szczerbiec* – omawia postaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnkę, Wacława II, Władysława Łokietka – umiejscawia na osi czasu daty: 1295 rok, 1309 rok, 1320 rok, 1331 rok	– opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie – przedstawia wyobrażenie na temat świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju	1

3. Czasy Kazimierza Wielkiego	– polityka dyplomacji Kazimierza Wielkiego – pokój z zakonem krzyżackim w Kaliszu – przyłączenie nowych ziem do państwa polskiego – reformy Kazimierza Wielkiego – umocnienie granic państwa – utworzenie Akademii Krakowskiej i jego skutki – zjazd monarchów w Krakowie – uczta u Wierzynka – terminy: *uniwersytet*, *Orle Gniazda, Akademia Krakowska* – postać historyczna: Kazimierz Wielki	VII.1 VII.2 VII.4	– przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu – wyjaśnia, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki” – przedstawia reformy Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki uznał za najważniejsze wewnętrzne reformy państwa – wyjaśnia, w jaki sposób Kazimierz dbał o obronność państwa – wyjaśnia, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej – wyjaśnia znaczenie uczty u Wierzynka – wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego, ziemie włączone do Polski przez tego władcę – posługuje się terminami: *uniwersytet*, *Orle Gniazda*, *Akademia Krakowska* – umiejscawia na osi czasu daty: 1333 rok, 1343 rok i 1364 rok	– przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznego zawartego przez Kazimierza Wielkiego z Węgrami – wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów – przedstawia wybrany zamek wzniesiony przez Kazimierza Wielkiego	1
4. Unia polsko-litewska	– koniec dynastii Piastów na polskim tronie – rządy Andegawenów w Polsce – unia polsko-litewska w Krewie – wielka wojna z zakonem krzyżackim i bitwa pod Grunwaldem – pokój w Toruniu – unia w Horodle	VII.1 VII.3 VII.4	– przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę – wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej – wymienia postanowienia unii w Krewie – opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu – charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji – wyjaśnia zasady współpracy między Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle – wskazuje na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewo, Horodło, Grunwald, Toruń	– wyjaśnia, z jakich powodów Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński – uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj – porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego	1

	– terminy: *Andegawenowie*, *unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie* – postaci historyczne: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książę Witold, Paweł Włodkowic, Ulrich von Jungingen		– przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę – posługuje się terminami: *Andegawenowie*, *unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie* – opisuje postaci: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książę Witold, Paweł Włodkowic, Ulrich von Jungingen – umiejscawia na osi czasu daty: 1385 rok, lata 1409–1411, 1410 rok, 1413 rok		
* Tajemnice sprzed wieków – Jaką bitwę namalował Jan Matejko?	– okoliczności powstania obrazu *Bitwa pod Grunwaldem* – Jan Matejko jako malarz dziejów Polski – obrazy jako źródło wiedzy historycznej – znaczenie *Bitwy pod Grunwaldem*		– wyjaśnia, w jaki sposób Jan Matejko przygotowywał się do namalowania obrazu – wymienia cele namalowania obrazu *Bitwa pod Grunwaldem* – omawia nieścisłości w przekazie historycznym obrazu *Bitwa pod Grunwaldem* – wyjaśnia, dlaczego podczas II wojny światowej Niemcom zależało na zniszczeniu dzieła	– wyjaśnia, jakie warunki powinno spełniać dzieło sztuki, aby można je było traktować jako źródło historyczne – omawia inne dzieło Jana Matejki	
5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów	– wojna trzynastoletnia – drugi pokój toruński i jego postanowienia – terminy: *Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołd* – postać historyczna: Kazimierz Jagiellończyk	VII.1 VII.4	– wyjaśnia, dlaczego doszło do zawiązania Związku Pruskiego – opisuje przebieg wojny trzynastoletniej – przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego – wskazuje na mapie: Prusy Królewskie, Prusy Zakonne – posługuje się terminami: *Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołd* – omawia dokonania Kazimierza Jagiellończyka – umiejscawia na osi czasu daty: 1454 rok i 1466 rok	– wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo – uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki	1

6. Monarchia stanowa w Polsce	– monarchia patrymonialna i stanowa – wpływ przywilejów nadawanych przez władcę na osłabienie władzy królewskiej – przekształcenie się rycerstwa w szlachtę – przywileje szlacheckie i ich konsekwencje – ukształtowanie się sejmu walnego – konstytucja *Nihil novi* i jej znaczenie dla ustroju Rzeczypospolitej – terminy: *monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje*, *szlachta*, *pańszczyzna, konstytucja sejmowa sejm walny, izba poselska, senat*	VII.5	– wyjaśnia, na czym polegała monarchia patrymonialna – przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce – charakteryzuje ustrój monarchii stanowej – tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową – wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce – przedstawia sejm walny oraz jego skład – wyjaśnia znaczenie konstytucji *Nihil novi* – posługuje się terminami: *monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje*, *szlachta*, *pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat* – umiejscawia na osi czasu daty: 1374 rok i 1505 rok	– wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izb sejmu walnego: izby poselskiej oraz senatu – ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenia niosło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę	1
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału VII					2

Roczny plan pracy opracował dr Tomasz Maćkowski.